

Cz. I Historia szkoły w Szklarach 1906-1939

Początki zorganizowanego szkolnictwa w Szklarach sięgają czasów, kiedy administracyjnie znajdowały się one w powiecie rzeszowskim należącym do województwa lwowskiego. Na przełomie XIX/XX wieku ziemie te znalazły się w zaborze austriackim pod panowaniem cesarza Franciszka Józefa I stojącego na czele Monarchii Austriackiej, później Austro-Węgierskiej. Właścicielem dóbr szklarskich w tym czasie był wnuk Wincentego Skrzyńskiego, Zdzisław Skrzyński ożeniony z Celestyną Dunin Borkowską herbu Łabędź. Posiadali oni w Szklarach obszerne włości w tym zabudowania folwarczne.

Stan oświaty na tych ziemiach był na niskim poziomie. Szerzyła się bieda, analfabetyzm, brakowało szkół i wykwalifikowanych nauczycieli. W celu zapobieżenia niekorzystnym zjawiskom zaczęły powstawać w Galicji różne postępowe organizacje. Rada Szkolna Krajowa oraz Towarzystwo Szkoły Ludowej, okręgowe i miejscowe rady szkolne zajmowały się krzewieniem oświaty oraz czuwały nad powstającymi nowymi szkołami.

W Szklarach brak szkoły był mocno odczuwalny. Mieszkańcy oprócz zajęć w swoich gospodarstwach mieli jeszcze obowiązek wykonywania prac w miejscowym folwarku. Dzieci zatrudniane były do pasienia bydła oraz do robót polowych. Niektórzy ludzie posyłali swoje pociechy na nauki do Jawornika Polskiego lub do Harty gdzie istniała szkoła parafialna, albo do Bachorza do dworu. Učeniem zajmowali się też prywatnie ludzie różnych zawodów, umiejący czytać, pisać i liczyć. Z przekazu ustnego wiadomo, że w Szklarach też byli tacy.

W pierwszym dziesięcioleciu XX w. wieś powoli zaczynała się rozwijać dzięki lokalnym działaczom. Tak zwane „Zwierzchności gminne i Przełożęstwa obszarowe” czuwały nad powstawaniem i rozwojem nowych obiektów i organizacji. Liderem w krzewieniu postępowych trendów w Szklarach był Andrzej Pluta, który przyczynił się między innymi do powstania szkoły ludowej.

Pierwsza wzmianka o szkole pochodzi z roku 1906. Rada Szkolna Krajowa powołała do istnienia Szkołę Ludową. W Dzienniku Urzędowym R..X Nr.18 z dnia **29 sierpnia 1906r we Lwowie, zamieszczone zostało orzeczenie I.32.885 o organizacji w Szklarach w okręgu rzeszowskim 1-klasowej Szkoły Ludowej.** Tymczasowym nauczycielem został **Adolf Czekoński**. Nauka odbywała się w wybudowanym w 1905 r. drewnianym budynku Domu Ludowego zwanym Kancelarią. Znajdujące się tam pomieszczenia pełniły podwójną funkcję. W czasie trwania nauki uczyły się tam dzieci, poza tym budynek służył potrzebom

gminy tj. wioski. Nauczyciel prowadził naukę czytania, pisania i rachunków. Miejscowa ludność darzyła szkołę dużym zainteresowaniem, chociaż bywało też tak, że w okresie wzmożonych prac polowych dzieci pozostawały w domu do pomocy. Adolf Czekoński pracował w tutejszej szkole od 1906 do 1908 roku. Pierwszym kierownikiem szkoły był **Jakub Majka**. Piastował tę funkcję od 1908 do wybuchu I wojny światowej tj. 1914r. Jako kierownik a zarazem nauczyciel musiał sprostać wielu obowiązkom, w tym również czynił starania o wybudowanie nowej, murowanej szkoły. Orzeczeniem **I.37.394 z 30 lipca 1909** roku zamieszczonym w Dzienniku Urzędowym ck Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie zatwierdzono budowę murowanego budynku 1-klasowej szkoły w Szklarach w okręgu rzeszowskim.

Teren pod budowę wyznaczono na gruntach w pobliżu Kaplicy ufundowanej przez Celestynę i Zdzisława Skrzyńskich z Bachorza. Wybrane miejsce było w dogodnym położeniu. Znajdowało się w centrum wsi w pobliżu Kaplicy i tunelu kolei wąskotorowej przy głównej drodze Dynów- Rzeszów i w kierunku na Jarosław. W pobliżu płynie ostro spadający w dół potok zwany Huczek, który wpada do rzeki Szklary płynącej po drugiej stronie drogi. Teren szkoły został obsadzony lipami. Budynek posiadał 3 sale lekcyjne, kancelarię oraz mieszkanie dla kierownika składające się z 4 pomieszczeń. Przy szkole znajdowała się działka do celów naukowych o powierzchni 168m kwadratowych oraz boisko. Dla kierownika przysługiwał ogród w ilości 1/8 morga i 1 mórg ziemi ornej.

Oddanie szkoły miało związek z obchodami uroczystości grunwaldzkich w 1910 roku z okazji pięćsetnej rocznicy zwycięskiej bitwy pod Grunwaldem. Rada Szkolna Krajowa reskryptem z dnia 30 czerwca 1910 r. L.34588 zezwoliła na otwarcie w roku szkolnym 1910/1911 1 klasy nadetatowej. Od 1911 w tutejszej szkole była dwuosobowa obsada nauczycielska. W latach 1911 do 1913 pracował drugi nauczyciel **Jan Jędrzejczyk** a w 1913-1914 **Ewa Fenikówna**. W **1913 r.** zmieniono status szkoły na Szkołę Ludową 1-klasową z prowadzącym planem dwuklasowym.

Podczas zaboru austriackiego w sali lekcyjnej wisiał krzyż i portret cesarza Franciszka Józefa I. Nauka w szkole rozpoczynała się i kończyła modlitwą, po której oficjalnie miała być śpiewana pieśń na cześć cesarza zaczynająca się od słów „Boże wspieraj, Boże ochroń nam cesarza”. Dzieci często w tajemnicy śpiewały „Boże ,coś Polskę” lub inną pieśń patriotyczną z cichym przyzwoleniem nauczycieli. Dużą uwagę zwracano na naukę umiejętności praktycznych. Prowadzone były prace z dziećmi na działce przyszkolnej. Stan ogródka szkolnego obejmował ogródek warzywny, kwiatowy, szkółkę drzewek i siewek. Dziewczęta uczyły się robót ręcznych. Rada szkolna przeprowadzała bieżące naprawy,

malowanie sal do końca sierpnia a zaopatrzenie w opał do końca września. 16 lipca 1910 r. dla dzieci ubogich przekazane zostały książki „Mała historia biblijna”, „Szkółka dla dzieci i młodzieży”, „Rachunki”.

W 1910 r. w Galicji odbywały się obchody związane z pięćsetną rocznicą zwycięskiej bitwy pod Grunwaldem. W Szklarach rada szkolna miejscowa zakupiła w czerwcu broszury pisma „Grunwald”. Wszyscy uczniowie otrzymali egzemplarze w celu zapoznania się z tym ważnym wydarzeniem. Zakończenie roku szkolnego połączone zostało z uroczystościami szkolnymi oraz mszą dziękczynną w kaplicy szklarskiej.

W sierpniu 1914 roku wybuchła pierwsza wojna światowa, która odcisnęła swoje piętno na wsi i życiu jej mieszkańców. W pożogu wojny los wielu Szklarzan był dramatyczny. Znaleźli się na różnych frontach walki. Wioskę zalała fala rosyjskiego tudzież austriackiego żołdactwa–towarzyszyły im rabunki i rozboje. Najtrudniejszy okres przypadł na pierwsze dwa lata wojny. Przez Szklary przechodziły różne wojska . Wojna spowodowała przerwę w nauce. W budynku szkoły ulokował się lazaret przeznaczony dla rannych żołnierzy. Kiedy front przeszedł i nastał spokój zaczęto posyłać dzieci do szkoły. Nauczycielem był **Franciszek Krzanowski**, który oprócz nauki wyzwał w uczniach patriotyczne uczucia wbrew obowiązującym austriackim regułom i nakazom. W 1918 r. Franciszek Krzanowski został powołany na kierownika szkoły. Dzień ogłoszenia niepodległości 11 listopada 1918 był dla wszystkich Szklarzan wyjątkowym przeżyciem.

W kolejnych latach szkolnictwo stanęło przed nowymi wyzwaniami, wynikającymi z odrodzenia państwa polskiego. W Szklarach ze względu na nowy budynek sytuacja była w dość dobrym stanie. Poprawiono stan obiektu szkolnego, zatrudniono wykwalifikowaną kadrę. W tutejszej szkole zaszły znaczne zmiany wynikające z ujednoczenia systemu szkolnego, zmiany programów nauczania i wprowadzenie nowych podręczników. Reforma nałożyła obowiązek szkolny. Obok nauki czytania ,pisania ,rachowania doszły lekcje rysunku, śpiewu, robót ręcznych dla dziewcząt i gimnastyki dla chłopców. W wychowaniu kładziony był nacisk na wartości patriotyczne i religijne.

W momencie odzyskania przez Polskę niepodległości dotychczasowe Szkoły Ludowe zmieniły nazwę na Szkoły Powszechne. **W 1919 r. szkoła stała się 2-klasową Szkołą Powszechną.** W okresie międzywojennym obsada pedagogiczna szkoły była kilkusobowa. W 1920 r. kierownikiem szkoły został Höller Jan. W 1924 w tutejszej szkole uczyli: **Höller Jan, Höllerowa Joanna Sychorówna Stanisława, Sychorówna Zofia.**

Od roku **1927 do 1939** kierownikiem szkoły był **Zygmunt Lubelski**. Niestety praca jego została przerwana wybuchem wojny. Pod jego nieobecność w latach **1939-1945** kierownictwo objął **Władysław Pasek**.